

Några förkislade vedrester är allt som återstår av Skånes barrskogar från tiotals årmiljoner under tertiärtiden. I den förkislade veden är det möjligt att se träets celluppbbyggnad. Detta vedstycke är cirka 3 dm långt och förvaras på Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm. Foto ur Linell 1936.

RASLÅNGEN

Förkislade vedrester bevisar skånska jätteskogar

Orientering

Raslången är en smal sjö i nordöstra Skåne, 35 km NNO om Kristianstad. Gränsen till Blekinge går mitt i sjön så att endast västra sidan tillhör Skåne. Vid och innanför stranden väster om Kiön i Raslången kan ovanliga fossil påträffas.

Beskrivning

Fossilerna från Raslången ser mest ut som decimeterlånga vedrester. Vad som är så speciellt med dem är att de inte alls är brännbara, de är nämligen helt förkislade - de har blivit till sten. Vedresterna har inte påträffats i sin ursprungliga miljö utan de finns som lösa stycken i morän och sand; de kan också påträffas vid stranden av Raslången, där vågorna vaskat dem ur moränen.

När fynden först kom till allmän kännedom sommaren 1934 bedömdes de så intressanta att föreståndaren för

Riksmuseets paleobotaniska avdelning gjorde ett personligt besök på platsen. Folket på bostället Västervik berättade att de under årtionden tagit tillvara fossil ved i åkrar, grustäkter och utmed stranden. Det bör dock betonas att det inte är helt lätt att finna något nu, när åkrarna helt vuxit igen.

Bildning

Noggranna undersökningar har visat att de förkislade vedresterna är fossil av barrträd som är släkt med Sequoia, alltså träd liknande de amerikanska jätte-Redwood-träden, som bland annat förekommer i Kalifornien.

Förkislningen har troligen gått så till att vedrester lagrats in i sand och lera som varit rik på fältspat, vilken relativt lätt kan vittra kemiskt varvid kisel i vattenlösning frigörs. Cellulosan i veden blir utbytt molekyl för molekyl mot ren kisel-

dioxid så att det till sist återstår en sten i vilken det är möjligt att in i minsta detalj se den ursprungliga strukturen av veden.

I Arizona, USA, finns stora mängder förkislade träd vid en plats som blivit döpt till Petrified Forest och nu är naturskyddad. Raslången är alltså den mycket anspråkslösa svenska motsvarigheten till denna amerikanska sevärdhet.

Övrigt

Artbestämning av vedresterna visar att de kommer från tertiärtiden. Denna tid för 65-5 miljoner år sedan är mycket händelserik. Det var då däggdjuren tog makten på jorden, då höjdes den skandinaviska fjällkedjan, Amerika flöt iväg mot väster, Island bildades och i Danmark avlagrades stora mäktigheter brunkol. Trots dessa stora begivenheter är ändå större delen av tertiärtiden nästan anonym i Sveriges geologiska historia.

Alldeles i början av tertiär avlagrades enorma mängder kalksten i sydvästra Skåne men de enda fossil som finns kvar från de följande femtio årmiljonerna är bärsten och några förkislade vedrester.

En del fynd av tertiär ved har gjorts även på andra ställen i Skåne, men det stora antal fynd som gjorts vid Raslången visar att träden växte i närheten.

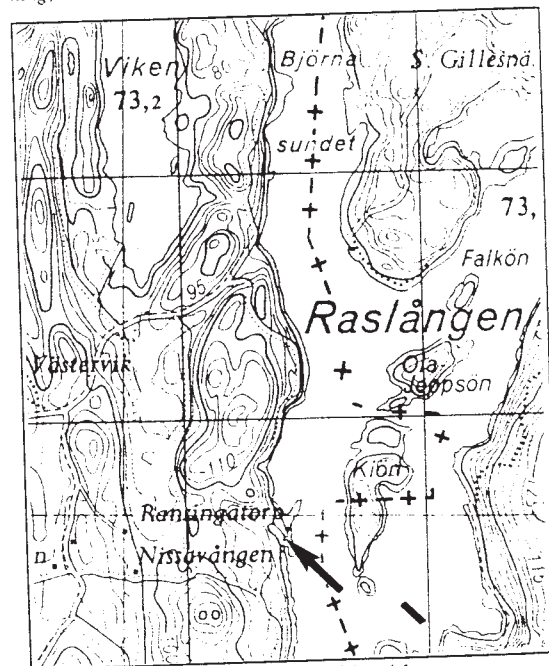
En del intressanta vedfossil har nyligen påträffats i en kulle något söder om tidigare fyndorter vid Raslången. För närmare information kontakta Lave Lavesson, Box 30, 375 00 Mörrum, tel 0454-54690.

Se även: Revhaken, Ravlunda

Nyckelord: förkislning, tertiär

Litteratur

- Holmes, Arthur, 1965: *Principles of physical geology. Great Britain*. 1288 sidor, se särskilt sid 135-136.
 Kornfält, Karl-Axel & Bergström, Jan, 1983: *Beskrivning till berggrundskartan Karlshamn NV. Sveriges geologiska undersökning, serie Af nr 135. Se sid 115-116. Uppsala.*
 Linell, Tore, 1936: *Om tertiära vedrester av Sequoia-typ i nordöstra Skånes kvartärformation. Sveriges geologiska undersökning, serie C nr 406. Stockholm. 23 sidor.*

Kartans rutnät har sidan 1 km.